

2. Астапов, В.М., (1994) Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии, М.: Международная педагогическая академия, 216 с.
3. Выготский, Л.С., Власова, Т.А., (1983) Собрание сочинений: в 6-ти томах. Основы дефектологической психологии, М., Педагогика, Т. 5., 368с.
4. Синьов, В.М., Коберник, Г.М., (1994) Основы дефектології: навчальний посібник, К., Вища школа, 143 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАМ'ЯТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

УДК 159.953

*Гаврилюк Надія Федорівна,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Пам'ять грає в житті людини велику роль. Вона лежить в основі будь-якого психологічного процесу, пов'язує минуле людини з його сьогоденням, забезпечує єдність особистості. Дошкільний вік – визначальний період людського розвитку, в якому відбувається формування особистості, формуються всі психічні процеси та функції дитини. Сьогодні проблема діагностики розвитку пам'яті дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю є актуальною і соціально важливою. Несформований розвиток, або затримка розумового процесу чи психічної функції, негативно впливає на всі формування особистості дитини в цілому.

У сучасному світі все більш важливою і актуальною стає проблема розробки і реалізації інноваційних підходів до діагностики і корекції відхилень у розвитку дітей даної категорії. Необхідною стає апробація індивідуальних програм навчання і виховання з урахуванням індивідуальних особливостей дефекту.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. С.Я. Рубінштейн зазначає, що міцність, точність, якість, темп запам'ятовування у дітей із розумовою відсталістю на доволі низькому рівні і зумовлені поганою переробкою сприйнятого матеріалу. Фізіологічною основою подібного забування є не згасання умовних зв'язків, як при звичайному забуванні, а лише тимчасове зовнішнє гальмування корковою діяльністю, найчастіше це захисне гальмування (Рубінштейн, С.Я., 1986).

Дослідження видів запам'ятовування у розумово відсталих дітей Б.Й. Пінського показали, що в олігофренів немає істотної різниці в довільному та мимовільному запам'яттанні. Кількість матеріалу, який вони запам'ятали мимовільно, не відрізнялася від обсягу того, що вони запам'ятали довільно. Дослідник припускає, що такі результати експерименту підтверджують те, що ці діти не вміють правильно використовувати мнемічні прийоми, і те, що вони недиференційовано ставляться до тексту при наявності мнемічної задачі (запам'ятати текст) і без неї. Зазвичай у дітей цієї категорії механічний вид запам'ятовування переважає над смисловим або логічним. Найбільш нерозвиненим є логічне опосередковане запам'ятовування. Багато дослідників відзначали, що у розумово відсталих дітей часто виникають короткочасні фазові стани, які під час навчальної діяльності проявляють себе в коливаннях уваги. Довільна увага нецілеспрямована, потрібні великі зусилля для її фіксації, нестійка, легко виснажується, характеризується підвищеним відволіканням.

Мета наукової публікації. Визначити теоретичні основи пам'яті у дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю. Проаналізувати сучасні методи розвитку пам'яті у дошкільнят.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процеси запам'ятовування, збереження та відтворення у дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю має певні властивості. Діти з інтелектуальними порушеннями дізнаються все нове досить повільно, лише після серії повторень, швидко забувають те, що вони сприйняли, і найголовніше, не можуть вчасно це використати на практиці.

Причини повільного та поганого оволодіння новими знаннями та вміннями зумовлено насамперед особливостями нервових процесів у дітей з розумовою відсталістю. Слабка функція замикання кори головного мозку у дітей з порушеним інтелектом визначає невеликий об'єм і повільну частоту появи нових умовних сполук, а також їх крихкість. Крім того, слабкість активного внутрішнього гальмування, викликає недостатню концентрацію вогнищ збудження та призводить до того, що накопичений досвід багатьох дітей з розумовою відсталістю характеризується крайньою неточністю (Лубовский, В.Н., 2013).

Обсяг пам'яті, що зберігається дітьми з розумовою відсталістю, значно менший, ніж їх нормально розвиваючих однолітків. Точність і запам'ятовування словесний та наочний матеріал у дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю низька. Дослідження пам'яті дітей з розумовою відсталістю показує, що зв'язок між прямим і непрямим запам'ятовуванням

є динамічний, мінливий. Дошкільнята не можуть використовувати прийоми опосередкованого, тобто осмисленого, логічного пов'язування інформації.

Погане розуміння сприйнятої інформації призводить до того факту, що діти дошкільного віку з розумовою відсталістю краще запам'ятовують лише зовнішні ознаки предметів і явища в їх чисто випадкових поєднаннях. Їм важко запам'ятати внутрішні логічні зв'язки та умови, оскільки вони їх просто не ізолюють.

Ставлення до розвитку осмисленого запам'ятовування є одним із самих ефективних способів оптимізації запам'ятовування, збереження та відтворення інформації.

Як показали дослідження, розумово відсталі діти дізнаються все нове дуже повільно, лише після багатьох повторень вони швидко забувають те, що сприйняли, а головне, не вміють використовувати набуті знання та вміння на практиці в часі. Причини повільного і поганого засвоєння нових знань і вмінь криються в першу чергу в характеристиках нервових процесів розумово відсталих дітей. Слабкість замикаючої функції кори головного мозку визначає малий об'єм і повільніші темпи утворення нових умовних сполук, а також їх крихкість. Крім того, ослаблення активного внутрішнього гальмування, що викликає недостатню концентрацію центрів збудження, робить відтворення навчальних матеріалів багатьох розумово відсталих дітей надзвичайно неточним. Так, наприклад, пригадавши кілька правил, діти часто відтворюють одне правило замість іншого під час відповідей. Після засвоєння змісту розповіді вони можуть навести деякі вигадані або запозичені деталі з іншої історії під час візуалізації (Теплова, И.С.,2013). Найважливіші процеси пам'яті для запам'ятовування, збереження та відтворення у людей з обмеженими можливостями мають специфічні функції, оскільки вони формуються в умовах аномального розвитку.

Коли розумово відстала дитина приходить до дошкільного закладу, добровільне запам'ятовування виявляється в ньому несформованим, він не може свідомо добровільно запам'ятати запропонований програмний матеріал. Це не означає, що він нічого не пам'ятає – він мимоволі пам'ятає, що його вразило. Необхідно розвивати довільну пам'ять у дитини з розумовою відсталістю. Однак у процесі розвитку добровільної пам'яті розумово відстала дитина стикається зі значними труднощами, пов'язаними з фізіологічними особливостями (Теплова, И.С.,2013).

Крім перерахованих недоліків пам'яті у розумово відсталих дітей, слід також зазначити, що їх пам'ять недосконала через погану обробку сприйнятого матеріалу. А.М. Сеченов, порівнюючи пам'ять людини з фонографом (у сучасному поданні магнітофона), вказав, що суттєвою властивістю людської пам'яті є класифікація, відбір та обробка сприйнятих вражень. Не всі враження про зовнішній світ засвоюються і відтворюються людським мозком. Здатність повністю відтворювати всі враження від зовнішнього світу, який діє на наші аналізатори, є патологією пам'яті.

Цей процес обробки та вибору діапазону вражень, що підлягають збереженню, тісно пов'язаний з іншою особливістю чи особливістю пам'яті людини, а саме опосередкованим характером запам'ятовування. Вибираючи необхідне, істотне, за умови збереження, людина використовує деякі терміни, часто слова, щоб краще зберегти цей матеріал. Через те, що діти з розумовою відсталістю запізнюються в оволодінні мовленням, опосередковане запам'ятовування не розвивається в них ні в дошкільному, ні навіть у ранньому шкільному віці.

Висновки. До особливостей пам'яті розумово відсталих дітей відноситься сповільненість і неміцність запам'ятовування, швидкість забування, неточність відтворення. Найбільш нерозвиненим є логічне опосередковане запам'ятовування. Механічне запам'ятовування може бути на доволі високому рівні. У розумово відсталих дітей спостерігаються порушення переключення уваги, зниження здатності до розподілу уваги між різними видами діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Провести психологічну діагностику вихідного рівня сформованості довільної пам'яті у дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю. Скласти програму з подолання порушень і розвитку довільної пам'яті у дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю за допомогою включення в корекційно-розвивальний процес гри. Провести повторну діагностику рівня сформованості довільної пам'яті з метою оцінки ефективності складеної програми, спрямованої на розвиток довільної пам'яті у дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю.

Список використаної літератури:

1. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника: учеб. пос.[для студентов пед. ин-тов по спец. № 2111 «Дефектология»] / С.Я. Рубинштейн. – [3-е изд., перераб. и доп.] – М.: Просвещение, 1986. – 192 с.

2. Лубовский В.Н. Особые образовательные потребности [Электронный ресурс] // Психологическая наука и образование psyedu.ru 2013. № 5. С. 61-66. URL : <http://psyedu.ru/journal/2013/5/Lubovskiy.phtml>.

3. Теплова И.С. Методическая разработка «Формирование познавательной активности у дошкольников с ЗПР на занятиях по окружающему миру» // Вопросы дошкольной педагогики. – 2015.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА СОЦІАЛЬНО - ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ ЙОГО ЗАТРИМКИ

УДК: 376.053.4 – 056.264:81'234

Голубенко Поліна Мефодіївна,
практичний психолог-методист
ЗДО №7 м. Калинівки Вінницької обл.

Актуальність дослідження. Однією з важливих та характерних особливостей прояву нормального розвитку людини є її здатність до мовлення. Розвиток мови сприяє розвитку особистості в цілому, а будь-яка сфера розвитку особистості в свою чергу сприяє розвитку мовлення. Слово, як знаряддя для вираження наших уявлень, думок, пізнань та як засіб їх збагачення, служить цілям всього життя людини. Відомо, що розвиток мовлення дитини тісно пов'язаний з розвитком мислення. Тому дорослі так чекають першого слова малюка. І зрозуміло чому: поява мовлення – дуже важливий показник психічного розвитку дитини в немовлячому та ранньому віці.

До більш детального розгляду питання мовлення дітей спонукало виявлення численних дефектів звукової вимови без наявності у них органічних уражень. Проблеми із вимовою звуків в таких дітей криються в соціально-психологічних причинах.

Короткий аналіз досліджень та публікацій. Проблемою мовлення дітей науковці-психологи займалися і займаються постійно. З минулих поколінь зазначеній проблемі приділяли увагу Д. Б. Ельконін, А. Р. Лурія, М. Г. Єлагіна, М. І. Лісіна, Є. І. Тихеева, М. М. Кольцова, Ф. Я. Юдович, Ш. Бюллер, А. М. Фонарьов, С. Є Кулачківська, А. М. Богуш. Сьогодні питанням становлення та розвитку мовлення малюків займаються Т. О. Піроженко, С. О. Ладивір, Н. В. Гавриш, Т. Л. Гурковська, О. В. Пісарєва та інші.